

PLATFORM
FOR ANALYTICS
AND INTERCULTURAL
COMMUNICATION
(PAIC)

СЕРІЯ ІНТЕРВ'Ю З УКРАЇНСЬКИМИ АНАЛІТИЧНИМИ ЦЕНТРАМИ

Центр Разумкова

Центр Разумкова – один із найвпливовіших аналітичних центрів України. Неодноразово був залучений до розробки державних політик, коаліційних угод чи зовнішньої стратегії України. Оцінюючи think tanks України, Юрій Якименко, заступник генерального директора з аналітичної роботи, переконаний, що Україна має потужні аналітичні центри, які здатні на рівні конкурувати з аналітичними центрами Європи. Водночас він критично відгукується про те, що дослідження аналітичних центрів наразі випали з пріоритетної сфери підтримки донорів. Перевага надається компоненту «advocacy», через що аналітичні центри все частіше вдаються до медійних практик, стають більш адаптованими до споживача, втрачаючи при цьому глибину досліджень.

Київ, 2019

Про проект

Інтерв'ю опубліковано в рамках проекту «Платформа аналітики та міжкультурної комунікації», мета якого полягає у посиленні експертизи в сфері написання аналітичних матеріалів, створенні синергії між українськими та європейськими, зокрема німецькими, аналітичними центрами та покращенні розуміння міжкультурних розбіжностей. Проект реалізується Інститутом європейської політики (Берлін) у співпраці з Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, Ініціативою з розвитку та дослідження аналітичних центрів «think twice UA» за сприяння Федерального міністерства закордонних справ Німеччини.

Про серію інтерв'ю

Мета інтерв'ю з представниками аналітичних центрів полягає у тому, щоб дати читачеві уявлення про те, яким на сьогодні є ландшафт українських аналітичних центрів, з якими викликами вони стикаються та яку роль відіграють у проведенні реформ в Україні.

Відповідальні за проведення інтерв'ю

Інститут європейської політики – неприбуткова німецька організація, яка працює в сфері європейської інтеграції, заснована 1959 року. Інститут належить до провідних аналітичних центрів у сфері аналізу зовнішньої політики Німеччини та політики Європейського Союзу. Завдання Інституту полягає у науковому опрацюванні тем європейської політики та інтеграції і виробленні практичних рекомендацій у цій сфері. До напрямів його діяльності належить також реалізація проектів, які спрямовані на посилення ролі громадянського суспільства в країнах Східного партнерства. www.iep-berlin.de

think twice UA – Ініціатива з розвитку та дослідження аналітичних центрів. Ініціатива створена в 2016 році для проведення моніторингу, аналізу та популяризації think tanks. Місія – підвищення аналітичного рівня для якісного поступу та глибоких трансформацій України. www.thinktwiceua.org

Думки, висловлені у цій публікації, передають погляди автора і не відображають офіційної позиції будь-якої з представлених організацій чи Федерального міністерства закордонних справ Німеччини.

Редакція

Видавець: think twice UA

Спілкувалася: Ольга Львова, think twice UA

Головний редактор: Людмила Мельник,
Інститут європейської політики

Редактор: Ірина Філіпчук,
Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва

Верстка: Дмитро Мокрий-Вороновський

© think twice UA, 2019 рік

 Institut für
Europäische Politik

think twice UA

За підтримки Федерального
міністерства закордонних справ
Німеччини:

Auswärtiges Amt

Центр Разумкова

Юрій Якименко – заступник генерального директора з аналітичної роботи та директор політико-правових програм Центру Разумкова, шеф-редактор регулярного видання Центру «Національна безпека і оборона». У фокусі експертизи – внутрішня та правова політика України. Автор численних наукових статей, співавтор багатьох досліджень Центру.

Фото: Центр Разумкова

Центр Разумкова – недержавний аналітичний центр України, заснований 1994 року. Експерти Центру здійснюють дослідження в більшості суспільно-політичних та соціально-економічних сфер. Центр належить до небагатьох аналітичних осередків світу, які мають власну соціологічну службу. Неодноразово визнаний міжнародним рейтингом «Global Go To Think Tank Index» як кращий аналітичний центр в Україні та Центральній і Східній Європі. Є членом Трансевропейської асоціації політичних досліджень (TERPSA) та активним учасником міжнародних форумів. Бере участь у групі аналітичних центрів «Т20 – група», яка готує саміти Великої двадцятки.

Фото: Центр Разумкова

Інтерв'ю

Юрій Якименко: Аналітичні центри в Україні часто змушені займатися не своєю справою

Ольга Львова,
think twice UA

Юрій Якименко

Розкажіть, кого вважати батьками-засновниками Центру і які були мотиви, щоб створити такий дослідницький інститут?

У 2019 році Центр відзначив 25 років з дня його заснування. Засновником та ініціатором створення був Олександр Разумков, який у 1994 році працював першим помічником Президента України Леоніда Кучми. Згодом він був заступником секретаря Ради національної безпеки і оборони. Поруч із ним були однодумці, які вирішили заснувати незалежну аналітичну організацію, яка би давала об'єктивні незангажовані, політично нейтральні рекомендації президенту і органам влади. І не випадково була взята модель аналітичної служби Секретаріату Ради національної безпеки і оборони. Її тоді очолював колишній президент центру Анатолій Гриценко, а група людей, які працювали на посадах державних експертів, стали основою цієї команди. Долучилися й колеги, які працювали помічниками Олександра Разумкова: Ігор Жданов, Валерій Чалий – вони були від початку у колі експертів Центру. В 1999 році Олександр Васильович Разумков пішов з життя, і тоді керівний орган організації, яка до того називалася «Український центр економічних і політичних досліджень», присвоїв Центру його ім'я.

Багато аналітичних центрів вибирають ту чи іншу сфери і зосереджуються на ній. Ваш центр – один із небагатьох аналітичних осередків, де у фокусі досліджень великий пласт напрямів. Розкажіть, як вдається організувати роботу в таких різноманітних сферах і забезпечувати високу якість аналітичних продуктів?

Такий дизайн аналітичного центру був розроблений від самого початку його засновниками. Поняття національної безпеки охоплює, по суті, всі сфери життєдіяльності суспільства, з яких можна виокремити напрями політики. Будь-яка проблема розглядається експертами різних напрямів, і для цього якраз потрібно поєднати цю багатопрофільність. Тобто питання досліджується з огляду на його вплив на внутрішню політику, економіку, соціальну політику, енергетику, міжнародну політику, міжнародну безпеку і, власне, національну безпеку та оборону. Такий комплексний підхід дає змогу в будь-якому проєкті бачити проблему з різних боків, бачити її наслідки для різних сфер. І це особливо важливо тоді, коли треба розробляти шляхи вирішення та рекомендації, заради чого й працює аналітичний центр. За взірць слугувала модель тих зарубіжних дослідницьких установ, які мали якраз універсальний характер. Крім того, наш Центр поділений на структурні одиниці – «програми». Програму очолює директор, у ній є провідні експерти, експерти

Наш Центр досліджує питання з огляду їх впливу на внутрішню політику, економіку, соціальну політику, енергетику, міжнародну політику, міжнародну безпеку і, власне, національну безпеку та оборону.

«Родзинкою» організації є багатoproфільний характер, який дозволяє в рамках однієї організації застосовувати мультидисциплінарний підхід і виконувати більш комплексні дослідження.

Наступною особливістю є експерти Центру, які поєднують дві складові. Перша – це освіта, здобута в Україні чи за кордоном, а друга – це досвід роботи безпосередньо в органах державної влади в Україні.

Ми є одним із небагатьох, я думаю, у світі, аналітичних центрів, які мають свою соціологічну службу.

та наукові консультанти. Щодо останніх, то це окрема посада, на якій працюють люди з вже дуже високою академічною репутацією. Як правило, в програмах працює 3–5 експертів, залежно від навантаження і проектної діяльності. Ми також залуцаємо людей на контрактній основі, в нас є база – до ста експертів, які працюють з нами регулярно.

А які, Ви вважаєте, ключові «родзинки» вашої організації?

Перша – багатoproфільний характер, який дозволяє в рамках однієї організації застосовувати мультидисциплінарний підхід і виконувати більш комплексні дослідження.

Друга «родзинка» – це експерти Центру, які поєднують дві складові. Перша – це освіта, здобута в Україні чи за кордоном, тобто це компетентність, професійність, досвід роботи як дослідника в аналітичній чи науковій сферах. А друга – це досвід роботи безпосередньо в органах державної влади в Україні. Тобто це практичний досвід того, як саме виробляється політика й ухвалюються політичні рішення. І це дуже цінне вміння, тому що воно якраз дає змогу поєднувати теорію з практикою і виробляти ті рішення, які можуть бути готові до застосування, легко читатися споживачами: політиками, працівниками органів державної влади, управління, керівниками держави.

Третє, що нас вирізняє, – ми є одним із небагатьох, я думаю, у світі, аналітичних центрів, які мають свою соціологічну службу. В Сполучених Штатах «Pew Research Center» має власну службу і на цьому базує свою діяльність. Це дороге задоволення, але воно дуже корисне, адже ми практично в кожному з наших дослідницьких проєктів різної тематики використовуємо соціологічні дані як складову.

Наскільки важливо, щоб соціологічні дослідження лягали в основу чи були компонентом досліджень? Який вони мають вплив на їхню якість?

Соціологічні дослідження дуже важливі для вироблення політики. Настрої суспільства – це те, по суті, суспільне тло, на якому формується політика та імплементуються певні політичні рекомендації. Тому ми від початку вже можемо знати температуру, градус сприйняття чи несприйняття інновацій. І це дуже важливо з загальної точки зору аналізу прогнозування суспільних процесів.

Крім того, ми проводимо експертні опитування – це також важливий інструмент вивчення проблемних питань суспільного розвитку. Він дозволяє збирати думки колег, апробувати свої робочі гіпотези. І фокус-групи – це вже якісні дослідження, те, що дає змогу оцінювати, скажімо, і емоційний компонент, якщо йдеться про певну проблематику. З людьми можна говорити – і бачити живу картину реагування на ті чи інші події, процеси та слова.

Чи можете Ви виокремити декілька проєктів, які, на Вашу думку, або вплинули на формування тієї чи іншої політики, або мали визначальне значення для формування порядку денного країни?

Центр Разумкова був одним із провідних розробників Енергетичної стратегії України до 2035 року, яка затверджена Указом Кабінету міністрів.

Великі тематичні проєкти останніх років, які повторюються періодично, це дослідження процесу розвитку партійної системи.

Ми здійснили три масштабні дослідження процесів у сфері ідентичності вже після Майдану, і їхні висновки були використані в декількох президентських Указах стосовно політичного виховання.

Є тематичні проєкти з розробки певних напрямів політики, результатом яких стало вироблення певних концептуальних документів. Так це було з проєктом, який досліджував сферу національної безпеки та оборони і містив пропозиції до воєнної доктрини й до всіх засадничих документів в оборонній сфері. Серед останніх – проєкт, який завершився більше року тому, щодо розробки Енергетичної стратегії України до 2035 року, яка затверджена Указом Кабінету міністрів. Центр Разумкова був одним із провідних розробників цього документа.

Є моніторингові проєкти, вони також суспільно актуальні та злободенні. Пригадую, як ми проводили моніторинг перших ста днів новообраних президентів (це було і за Ющенка, і за Януковича), а потім ще їхньої діяльності за пів року, рік. І за підсумками першої половини року діяльності Віктора Януковича на посаді Президента ми написали аналітичну доповідь і опублікували її в журналі, на обкладинці якої самотній Віктор Янукович сидів у салоні порожнього літака. Фабула була така: якщо справи розгортатимуться так і надалі, то він залишить Україну цим літаком один. Так і сталося, тільки переплутали – бо не літаком, а гелікоптером, і не один.

Якщо говорити про великі тематичні проєкти останніх років, скажімо, які повторюються періодично, це дослідження процесу розвитку партійної системи. Ми ведемо його з 2000 року. І його основні відправні точки – це виборчі процеси. У 2010 році ми підбили підсумки двадцяти років багатопартійності в Україні. Потім був журнал з опублікуванням доповіді «Партійна система до і після Майдану» – ця монографія стала своєрідним підсумком попереднього етапу вивчення проблем розвитку партій та партійної системи в країні.

Вже 20 років Центр є організатором міжконфесійного постійно діючого Круглого столу «Релігія і влада: проблеми взаємодії». Щорічно до цих круглих столів проводить соціологічні дослідження для аналізу релігійної ситуації в Україні. Незмінним партнером в Центру у цьому проєкті є представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні.

Проєкт «Ідентичність громадян України: стан, тенденції, зміни» – ми почали займатись цією темою у 2006–2007 роках, а саме після Помаранчевої революції, коли вперше постало питання, чи розділене наше суспільство. Ми тоді виявляли велику кількість загроз і надавали владі ці матеріали, висновки, рекомендації – «подивіться, що відбувається!», які серйозні лінії соціокультурного розподілу міжетнічного протистояння, який потужний вплив з боку Росії, в тому числі, і на військову сферу.

Ми здійснили три масштабні дослідження процесів у сфері ідентичності вже після Майдану, і їхні висновки були використані в декількох президентських Указах стосовно політичного виховання. Тоді ж було створено й Національну раду національної єдності при Президентові.

Тобто рівень прогнозування досить високий. Ви відстежуєте те, що спрогнозували?

Звичайно, ми постійно це робимо, дуже цікаво зіставляти свої висновки, коли ти маєш часову динаміку. Це дає змогу порівнювати дослідження, скажімо, за 10 років між собою. Крім того, щоб робити більш оперативну аналітику і прогнозування, ми з 2013 року започаткували проєкт «Щорічні підсумки і прогнози». Вони виходять двома мовами: українською і англійською.

Варто також додати, що ми випускаємо журнал «Національна безпека і оборона». Він опирається на результати проєктів і містить чимало складових – і соціологічні компоненти, й опис та аналіз результатів різних досліджень, проведених у цій сфері. Ми обов'язково враховуємо думки експертів з інших установ України та інших країн з цієї проблематики. І виходить такий об'ємний матеріал, видання, яке дає змогу побачити комплексно всі складові дослідження, і не тільки його, а й процес його обговорення. Ми також публікуємо монографії у вигляді аналітичних доповідей, видаємо щорічники SIPRI Стокгольмського Інституту проблем досліджень миру українською мовою.

Наскільки ефективною є співпраця з внутрішніми партнерами і якою мірою ваші продукти затребувані серед ваших ключових стейкхолдерів?

Наші продукти – затребувані, тому що наші колеги мають досвід роботи радниками на громадських засадах керівників парламентських кабінетів, і така практика триває давно. Вони також у різний час входили до складу консультативно-дорадчих органів при різних органах влади. Дуже добра співпраця традиційно складалася з Секретаріатом РНБО.

У 2014 році в процесі зміни влади, коли виник вакуум влади, ми навіть певною мірою підставили плече, замінили ті аналітичні підрозділи державних структур, які були певний час недієздатні. І в 2014 році, коли Олександр Турчинов був виконувачем обов'язків Президента, ми серйозно допомагали своїми рекомендаціями. При формуванні Парламенту ми співпрацювали в розробці коаліційної угоди, програми Кабінету міністрів. Така співпраця залежить значною мірою від персональних контактів, тому що якщо ти людину знаєш, то до тебе й звертатимуться по конструктивні поради. І я маю сказати, що, за винятком періоду президентства Януковича, ми завжди мали дієві контакти з владою, в різних інституціях – і в Парламенті, і в Адміністрації Президента, і в Уряді.

Наші продукти – затребувані, тому що наші колеги мають досвід роботи радниками на громадських засадах керівників парламентських кабінетів, і така практика триває давно. Вони також у різний час входили до складу консультативно-дорадчих органів при різних органах влади.

А на якій основі відбувається така співпраця, адже в Україні досить часто можна почути, що саме державне фінансування відсутнє?

Співпраця з владою відбувається на усвідомленні суспільної місії Центру, на прагненні власними зусиллями сприяти становленню України як незалежної, демократичної, правової європейської держави.

У більшості розвинутих країн ситуація відмінна від тої, що в Україні – сама влада виступає замовником досліджень, а аналітичні центри, і державні, і недержавні, конкурують за отримання замовлень.

Ми – єдиний аналітичний центр України, який, згідно з рейтингом МакГанна, входить у 50 найкращих аналітичних центрів світу. За підсумками 2019 року ми стали найкращим аналітичним центром Центральної та Східної Європи і увійшли в число найкращих у світі ще в кількох номінаціях.

Співпраця відбувається на усвідомленні суспільної місії Центру, на прагненні власними зусиллями сприяти становленню України як незалежної, демократичної, правової європейської держави. Тому ми шукаємо засоби, як своєю діяльністю допомогти державній владі (звичайно, якщо її цілі і дії збігаються з нашими цінностями). Ми шукаємо донорські кошти для здійснення досліджень, які допомогли би країні вирішити найбільш нагальні проблеми, здійснюємо ці дослідження у сферах, де маємо компетенцію, і пропонуємо наші напрацювання та рекомендації державній владі. Кожна конкретна влада може брати чи не брати до уваги ці дослідження і рекомендації, але вони є.

Тобто, діяльність Центру у даному разі є своєрідним «волонтерством», коли ми допомагаємо владі за кошти, залучені із зовнішніх джерел. У більшості розвинутих країн ситуація інша – сама влада виступає замовником таких досліджень, а аналітичні центри, і державні, і недержавні, конкурують за отримання замовлень. Я не кажу вже про найбільш сприятливі умови, коли влада здійснює інституційне (постійне) фінансування аналітичних структур. Ця модель більш характерна для країн Західної Європи.

За рейтингом Програми аналітичних центрів і громадянського суспільства (ТТСП) Інституту Лаудера університету Пенсильванії, Центр Разумкова визнаний як один з найкращих аналітичних центрів не тільки України, але і Центральної та Східної Європи. Чого б ви хотіли ще досягти як організація?

Ми – єдиний аналітичний центр України, який входить у 50 найкращих аналітичних центрів світу. За підсумками 2019 року ми стали найкращим аналітичним центром Центральної та Східної Європи і увійшли в число найкращих у світі ще в кількох номінаціях.

Ми працюємо на основі трирічних стратегічних планів. І вони перезатверджуються, оновлюються, ми ставимо нові цілі. За цей період, який закінчується 2019-м роком, ми ставили собі завдання розширити міжнародну співпрацю, інституціоналізувати її і увійти в міжнародні експертні мережі. Певною мірою ми досягли цього завдання. Центр за ці роки вступив у Трансєвропейську асоціацію політичних досліджень (TEPSA). Є активним учасником міжнародних форумів. І що також важливо і цікаво: ми беремо участь в групі аналітичних центрів, яка називається «Т20 – група», яка готує саміти Великої двадцятки. Тобто, зрозуміло, що Україна ще не є і не факт, що буде колись членом Великої двадцятки, але український аналітичний центр уже там представлений. Це форми рівня Нобелівських лауреатів, і вони дають можливість слухати і усвідомлювати світовий порядок денний, бути в курсі останніх трендів і того, що відбувається, про що думають найкращі уми людства.

Для світових think tank-ів є багато викликів, є такі, які мають постійно діючий характер, а є абсолютно нові, суголосні часу. Серед найновіших трендів: використання великих даних, big data, трансформація контенту своїх досліджень у доступну форму.

Актуальною в світі є проблема залучення молодих експертів та жінок, забезпечення їхнього кар'єрного зростання в think tank-ах.

До того ж, ми налагодили двосторонню співпрацю з провідними аналітичними центрами США, насамперед це – Atlantic Council, це і Chatham House – у Великій Британії, й Stiftung Wissenschaft und Politik – у Німеччині, проводимо з ними спільні заходи.

На наступні три роки ставитимемо собі і далі завдання, тому що для світових think tank-ів є багато викликів, є такі, які мають постійно діючий характер, а є абсолютно нові, суголосні часу. Серед найновіших трендів: використання великих даних, big data, трансформація контенту своїх досліджень у доступну форму.

Дуже стає актуальною в світі проблема залучення молодих експертів та жінок, забезпечення їхнього кар'єрного зростання в think tank-ах. Щодо залучення до роботи аналітичних центрів молоді – це справді виклик і проблема. Тому що часто люди мають бажання, але не мають достатньої підготовки працювати там. Потрібно створювати школу, але на це треба окремих проект, і знову немає ані ресурсів людських, ані коштів.

Вернімося до рейтингу Джеймса МакГанна Пенсильванського університету. З одного боку, це унікальне дослідження в світі, а з іншого боку, лунають закиди, що воно не цілком відображає реальний стан справ в аналітичному середовищі.

Я відстежую цю діяльність і рейтинги ще до того, як ми почали в них фігурувати. Це був, по-моєму, 2007 рік. Тоді в рейтинг TTCSP потрапив лише один учасник з України, якого тепер вже й важко ідентифікувати – Український центр досліджень європейської політики. Далі колеги з Університету Пенсильванії почали формувати базу даних про аналітичні центри різних країн. Україна у цій базі була представлена солідно – 43 організації. У 2007 році ми також здійснили свій проєкт «Неурядові аналітичні центри в Україні», проаналізувавши реальний стан і проблеми аналітичних центрів на той час. Але перше дослідження на цю тему ми провели ще до Помаранчевої революції, це був 2003 рік. Тобто ми були в курсі того, що відбувається у нашій країні з аналітичними центрами.

Щодо самої методології МакГанна, то це – багатоступінчаста вибірка, яка передбачає, що в опитування потрапляють люди, які вже обізнані з цією проблематикою. Це велика робота, яка вимагає ґрунтовних знань у цій сфері. Те, що тут бере участь багато людей, на мій погляд, робить це дослідження більш об'єктивним і всебічним: тут і експерти, і журналісти, й державні службовці, тобто залучено багато людей.

У рейтингу МакГанна бувають певні неточності, але ці помилки – крапля у морі. Адже загалом у базі TTCSР понад 8 000 аналітичних центрів із різних країн, а в процесі рейтингування беруть участь кілька тисяч людей.

Презентація рейтингу вже стала глобальною подією – вона одночасно проводиться у понад 130 містах світу по всіх континентах.

В рейтингу категорично заборонена самономінація, і це дуже важливо.

Звичайно, іноді у рейтингу бувають певні неточності, скажімо, помилки в назвах організацій з якоїсь країни. Такого роду неточна інформація може впливати на сприйняття цього рейтингу, але ці помилки – крапля у морі. Адже загалом у базі TTCSР понад 8 000 аналітичних центрів із різних країн, а в процесі рейтингування беруть участь кілька тисяч людей. І ще одна особливість: велика кількість номінацій рейтингу і дуже чітко сформульовані критерії для рейтингування. Більш всеосяжного і комплексного рейтингу аналітичних центрів у світі просто немає. Є інші, але вони мають значно меншу кількість номінацій, наприклад, рейтинг журналу «Prospect».

А здійснюється така масштабна робота інтернами з Університету Пенсильванії під керівництвом доктора Джеймса МакГанна. Вони за це нічого не отримують, це їхня така волонтерська робота, тому треба їм дякувати, що вони це роблять загалом.

І що треба сказати, цей рейтинг за час свого існування став серйозно сприйматися в світі провідними аналітичними центрами світу. Коли центри з багатомільйонними бюджетами з великих країн пишуть, що «ми посіли – і ми цим пишаємося», ну то це свідчить про те, що цей рейтинг став справді тим, що визнається. На це вказує й те, що презентація рейтингу вже стала глобальною подією – вона одночасно проводиться у понад 130 містах світу по всіх континентах.

Хочу також наголосити, що в рейтингу категорично заборонена самономінація, і це дуже важливо. Відповідно, щоб посідати місця у рейтингу, треба бути відомим своїми дослідженнями серед колег у різних країнах, треба бути впізнаваним, присутнім у медіа-середовищі, а головне – в спільноті тих самих аналітичних осередків, щоби аналітичний центр знали і читали його матеріали.

Чи було щось, що Вас особисто здивувало у цьогорічному рейтингу аналітичних центрів, та як Ви оцінюєте присутність у ньому аналітичних центрів України порівняно з іншими роками?

Я вважаю результати цьогорічного рейтингу цілком об'єктивними. Звичайно, ми радіємо нашому першому місцю у регіональному рейтингу, адже це перша позиція №1 для України взагалі. Але стабільність позицій у загальносвітовому рейтингу для нас не менш важлива. Дуже добре, що в рейтингу стало більше аналітичних центрів з України, радіємо за колег, які вперше згадані в ньому. А загалом, результати рейтингу – це своєрідний тест, який вказує, над чим треба працювати більше, щоб завжди бути в тонусі.

Які сильні та слабкі сторони наших українських аналітичних центрів?

Дослідження аналітичного центру – це дослідження, яке ґрунтується на фактах (evidence based research), то таких досліджень стає все менше, натомість стає більше досліджень, які ґрунтуються на думках і оцінках.

Advocacy, в яке пішла частина аналітичних центрів, є даниною сучасним вимогам донорів, які з-поміж інших результатів проєктів хочуть бачити й імплементацію вироблених аналітиками рішень.

Якщо порівнювати з багатьма сусідніми країнами Європи, навіть членами Євросоюзу, то ми маємо високого рівня аналітичні інституції. Культура формування наших аналітичних центрів специфічна. Звичайно, на неї впливають процеси еволюції, але це «не від гарного життя». Тому що деякі аналітичні центри, на мій погляд, частково відхилилися в бік advocacy і в бік медійності. Вони стають більш адаптованими до споживача і втрачають глибину досліджень. От якщо брати, що дослідження аналітичного центру – це дослідження, яке ґрунтується на фактах (evidence based research), то таких досліджень стає все менше, натомість стає більше досліджень, які ґрунтуються на думках і оцінках.

Advocacy, в яке пішла частина аналітичних центрів, є даниною сучасним вимогам донорів, які з-поміж інших результатів проєктів хочуть бачити й імплементацію вироблених аналітиками рішень. Аналітичні центри мають сьогодні переконувати громадськість, що та чи інша політика потрібна і корисна, а тих, хто втілює цю політику, policy makers – що це треба робити. І оце перенесення, певною мірою, іншого порядку денного, не того, який хотіли би формувати самі аналітичні осередки, а який надходить ззовні – на жаль, теж одна з тенденцій сьогодення. Тобто це обмеження самостійності аналітичних центрів у виборі тематики, яку вони досліджують.

Українські аналітичні центри напряму залежать від донорів. Як Ви оцінюєте їхню підтримку?

Донорами для українських аналітичних інституцій виступають здебільшого благодійні фонди, вітчизняні чи зарубіжні, а також агенції міжнародного розвитку – представництва міжнародних організацій та зарубіжних країн. За наших умов це і добре, і не дуже. Добре, тому що взагалі є якісь доступні джерела для фінансування досліджень, не дуже, тому що донор завжди має власний порядок денний і власні інтереси.

Добре бути аналітичним центром, наприклад, у Німеччині, де існує як мінімум чотири великі корпоративні фонди, які фінансують дослідження. В нас такого немає. Добре бути аналітичним центром у Сполучених Штатах, де розвинена приватна філантропія. В нас такого немає. На що ми можемо сподіватись? На тих донорів, яких нам вдається переконати, що треба підтримувати дослідження.

Сьогодні можна вже сподіватися на програми Європейського Союзу, участь у «Горизонті 2020», певних спільних проєктах, але проблема з донорами залишається: дослідження аналітичних центрів не є сферою, яку вони фінансуватимуть у першу чергу. Відсутність постійного фінансування непроєктної, інституційної діяльності, поточної діяльності – це теж велика проблема для наших аналітичних центрів. І саме на неї слід звернути увагу тим донорам, які ставлять за мету сприяння розвитку в Україні інститутів громадянського суспільства – адже аналітичні центри, це їхній специфічний підвид.

Які плани на 2020 рік і на які речі варто звертати увагу як українським аналітичним центрам, так і донорам? І чому?

Перед Україною стоїть низка викликів, на які країна має дати адекватну відповідь. У цьому збігається інтерес держави, громадянського суспільства та наших міжнародних партнерів. Це, зокрема: забезпечення обороноздатності України перед російською агресією, вирішення конфлікту на Донбасі та вироблення підходів для повернення Криму; це продовження (незважаючи на зміну влади) процесу євроінтеграції й, відповідно, виконання порядку денного реформ; це напрацювання стратегії розвитку України в умовах Четвертої промислової революції, адаптації до цих потреб свого економічного й соціального потенціалу.

Важливу роль у пошуку таких відповідей мають відіграти аналітичні центри. Для того, щоб бути готовими виконувати цю місію, вони мають зберегти головне – свій інтелектуальний потенціал, здатність до проведення дослідницької роботи, підготовлені кадри. Без цього вони ризикують перетворитися на PR-компанії чи на штатних коментаторів для телеканалів. Головні зусилля аналітичних центрів мають бути докладені для виробництва їхнього основного продукту – якісної аналітики, досліджень з політичними рекомендаціями. Було би добре, щоб цей підхід поділяли і донори.

Головні зусилля аналітичних центрів мають бути докладені для виробництва їхнього основного продукту – якісної аналітики, досліджень з політичними рекомендаціями. Було би добре, щоб цей підхід поділяли і донори.